

ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU YOLUNDA BİR KABUL EDİLEMEZLİK SEBEBİ OLARAK TEMELLENDİRİLMEMİŞ ŞİKÂYET VE CEMAL GÜNSEL KARARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

(The Turkish Constitutional Court Case-law on Unsubstantiated Complaints as a Ground of Inadmissibility: A Study on the Decision of Cemal Günsel)

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Sayim VURAL¹

ÖZ

Temellendirilmemiş şikâyet, Anayasa Mahkemesine (AYM) bireysel başvuru yolunda kabul edilemezlik sebepleri içinde, esasa ilişkin olan sebepler arasında yer almaktadır. Bu bakımdan, kabul edilebilirlik incelemesinde biçime, usule ve mahkemenin yetkisine ilişkin kabul edilemezlik sebeplerinden daha sonra, esasa ilişkin diğer sebeplerle birlikte son sırada gelmektedir. Bu makale, AYMnin temellendirilmemiş şikâyet içtihadını *Veli Özdemir* (2013), *Sabah Yıldızı* (2017) ve *Cemal Günsel* (2021) gibi işaret taşı niteliğindeki kararlarla belirlenen gelişimi içinde ele almaktadır. Makale, Anayasa Mahkemesinin Cemal Günsel kararıyla birlikte artık daha sıkı bir standart test uyguladığı gözlemini ortaya koymakta ve konuyu bireysel başvuru hakkının kullanımında adil denge meselesi olarak ele almayı denemektedir.

Anahtar kelimeler: Bireysel başvuru, kabul edilebilirlik ölçütleri, esasa ilişkin kabul edilemezlik sebepleri, açıkça dayanaktan yoksunluk, temellendirilmemiş şikâyet, kanıtlanmamış şikâyet.

ABSTRACT

Unsubstantiated complaint (UC) is a merits-based ground of inadmissibility of individual applications to the Turkish Constitutional Court. Within the set of admissibility criteria, the UC test lies at the later stages of examination, after tests targeting the formal, authoritative or procedural aspects of admissibility. This paper deals with the development of the related case-law, in apparently three stages marked by milestone decisions, such as the cases of *Veli Özdemir* (2013), *Sabah*

1 Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, vural@politics.ankara.edu.tr, ORCID : 0000-0002-5160-7414

Yıldızı (2017) and recently *Cemal Günsel* (2021). This paper argues that the Court has recently introduced a stricter standard, starting with the *Cemal Günsel* case, and tries to deal with the issue in terms of the fair balance in the enjoyment of the right to individual application to the Constitutional Court.

Keywords: Individual complaint, individual application, manifestly ill-founded complaint, inadmissibility based on the merits, unsubstantiated complaint.

GİRİŞ

Anayasa Mahkemesine (AYM) bireysel başvuru yolunda kabul edilebilirlik incelemesi kritik bir eşik olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel bir gözlemlerle, bireysel başvuruların ancak onda birinin bu eşiği geçmeyi başardığı görülmektedir. Anayasa Mahkemesinin 10/5/2021 tarihinde web sitesinde yayınladığı Bireysel Başvuru İstatistiklerine göre bireysel başvuru sisteminin yürürlüğe girdiği 23/9/2012 ile 31/3/2021 tarihleri arasında Mahkeme toplam 265.300 başvuruyu sonuçlandırmıştır. Bunların yaklaşık %90'ını (236.662) kabul edilemezlik kararları oluşturmaktadır². AYM kabul edilebilirlik incelemesini esasa ilişkin olan ve olmayan temel başlıkları altında yapmakta; esasa ilişkin olmayanlarda başvurunun içeriğine girmeksizin başka bir anlatımla başvuru formunu detaylı bir şekilde tahlil etmeksizin bir inceleme yürütmektedir. Bu safahatı geçen başvurular esasa ilişkin kabul edilebilirlik kriterleri bakımından incelenmekte ve bu aşamada başvuru formu detaylı bir incelemeye tabi tutulmaktadır.

İşaret edildiği üzere AYM tarafından düzenli olarak yayınlanan istatistiklerde sonuçlandırılan başvuruların %90'ına yakını kabul edilemezlik kararları oluşturmaktadır. Ancak, anılan istatistiklerde kabul edilemezlik kararlarının gerekçesine ilişkin detaylı verilere yer verilmediği için, kabul edilemezlik sebeplerinden hangisinin hangi ağırlıkta olduğu tespit edilememektedir³.

2 https://www.anayasa.gov.tr/media/7412/bb_istatistik_2021-1-yeni.pdf. Erişim: 16/6/2021.

3 Net bir oran vermek imkân dâhilinde olmasa da, incelediğimiz kararlardan nispeten eski tarihli başvurular için AYM'nin yetkisizliği nedeniyle kabul edilemezlik, yeni tarihliler için ise başvuru yollarının tüketilmemiş olduğunun öne çıktığını söyleyebiliriz. Esasa ilişkin kabul edilemezlik kararlarında ise kanun yolu şikâyetinde başvuru yapılması nedeniyle açıkça dayanaktan yoksunluğun diğer açıkça dayanaktan yoksunluk sebeplerine göre ağırlıklı olduğu ileri sürülebilir. Nitekim AYM tarafından yayımlanan Kabul Edilebilirlik Rehberi'nde açıkça dayanaktan yoksunluk başlığı altında yer alan nedenler içinde yalnızca kanun yolu şikâyetine yer verilmektedir, bkz. YILMAZOĞLU Yunus Emre, "Bireysel Başvuruda Açıkça

Bu çalışmada, esasa ilişkin olan kabul edilemezlik sebeplerinden *temellendirilmemiş şikayetler*⁴ nedeniyle verilen açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararları tartışılacaktır. Başlığa da taşıdığımız konuya ilişkin olarak dikkat çekici ve güncel bir AYM içtihadı olan *Cemal Günsel* kararına⁵ ayrıca odaklanılacaktır. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu 21/1/2021 tarihinde *Cemal Günsel* başvurusuna ilişkin olarak verdiği kararda, başvurucunun “ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine dair iddialarını” temellendiremediğinden başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez” olduğuna oybirliği ile karar vermiş; karar, 26/2/2021 tarih ve 31407 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin çalışma ve yargılama usulünün düzenlendiği Anayasa’nın 149. maddesinin ikinci fıkrası Genel Kurulun göre ve yetkilerini belirledikten sonra “... bireysel başvurular ise bölümlerce karara bağlanır.” demek suretiyle, prensip olarak AYM Genel Kuruluna bireysel başvurular bağlamında bir rol tanımlamamıştır. Bununla birlikte, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı *Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun*’un Kararlar başlıklı 50. maddesinin (4) numaralı fıkrası “(4) Komisyonlar arasındaki içtihat farklılıkları, bağlı oldukları bölümler; bölümler arasındaki içtihat farklılıkları ise Genel Kurul tarafından karara bağlanır. Buna ilişkin diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir.” hükmüyle belirtilen hallerde Genel Kurul da görevlendirilmiştir⁶. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü m. 28/3 de Kanun’la benzer şekilde bireysel başvurunun Genel Kurul tarafından karara bağlanmasını düzenlemektedir⁷. Durum, kararda İçtüzüğün ilgili fıkrasına atıfla “... niteliği itibarıyla başvurunun Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğü ...” şeklinde ifade edilmiştir⁸. Somut başvuruda ise

Dayanaktan Yoksunluk Kriteri”, **Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi**, (ed. Muharrem İlhan Koç / Recep Kaplan), Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2017, s. 229-365.

- 4 Temellendirilmemiş/kanıtlanamamış/dayanaksız şikayetler.
- 5 Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021.
- 6 6216 sayılı Kanun’da yer alan 71 kuralın iptali talebiyle Anamuhalefet Partisi (Cumhuriyet Halk Partisi) Grubunca açılan iptal davasında anılan maddenin (2) numaralı fıkrasının iptali istenmişse de bu kuralın iptali talep edilmemiştir. Bkz. AYM, E.2011/59, K.2012/34, 01/03/2012.
- 7 6216 sayılı Kanunun “Bölümlerin görev ve yetkileri” başlıklı 28. Maddesi (3) numaralı fıkrası: “(Değişik: 5/3/2014 tarihli ve 28932 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan İçtüzüğün 4 üncü maddesi ile) Bölümlerden birinin görülmekte olan bir başvuruya ilişkin olarak vereceği karar, Bölümlerin önceden vermiş olduğu bir kararla çelişecekse ya da konunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görülürse ilgili Bölüm dosyadan el çekebilir. Bölüm Başkanı başvuruyu Genel Kurul önüne götürmek üzere Başkana iletir.”
- 8 *Cemal Günsel* [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021, § 7.

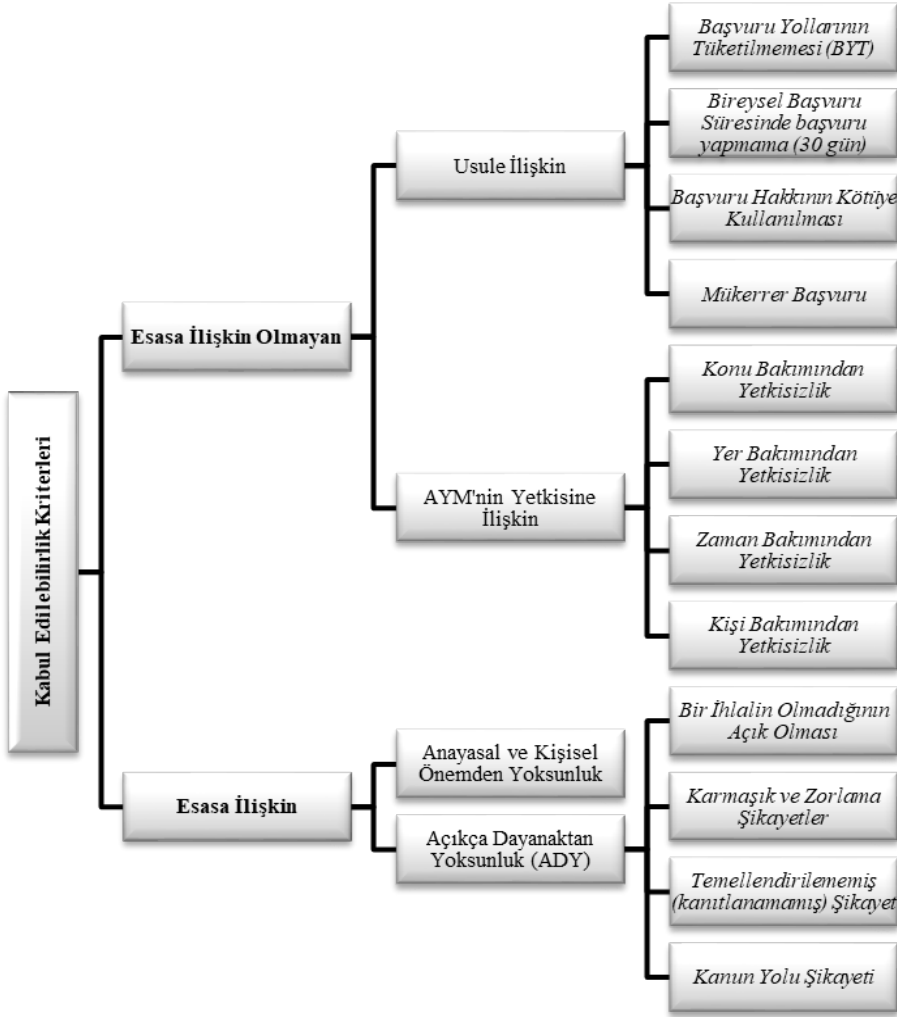

6216 sayılı Kanun Md. 48/3'e göre iki üyeden müteşekkil komisyonlarca verilebilecek olan kabul edilemezlik kararı, önce Bölüme sevk edilmiş, ardından oradan da sevk edilerek Genel Kurul tarafından verilmiştir. Bu başvuruya ilişkin karar ışığında temellendirilmemiş şikâyet konusunu ele almayı amaçlayan çalışmamızda, öncelikle genel olarak kabul edilebilirlik kriterleri üzerinde kısaca durulması uygundur.

I. KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ

Kabul edilebilirlik⁹ kriterlerinin aşağıdaki tabloda¹⁰ esasa ilişkin olmayan olarak belirtilenleri 6216 sayılı Kanun'un 45., 46. ve 47. maddelerinde; esasa ilişkin şekilde belirtilenleri ise 48. maddenin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmektedir¹¹.

- 9 Kavram, insan hakları yargısına ilişkin İngilizce terminolojide "admissibility" olarak kullanılmaktayken Türkçeye "kabul edilebilirlik" olarak çevirilmiştir. Bu çeviri, Türkçe terminolojide oturmuş bir kullanım olmakla birlikte, başvurunun incelenmek üzere kabul edilebilmesi ile başvurudaki iddiaların kabul edilebilmesi arasında bir karışıklığa yol açtığına da dikkat çekilmiştir. Örneğin Rona AYBAY bu hususu şöyle açıklamaktadır: "Kanuma göre 'admissible' sözcüğünün Türkçeye 'kabul edilebilir' biçiminde çevrilmesi yanlıştır. Türkçe kullanımda, davanın kabul edilmesi, davacı lehine sonuçlanması anlamına gelir. 'Admissible' sözcüğünün eski hukuk uygulamasındaki karşılığı 'mesmu' (dinlenebilir) idi. Günümüzde 'dinlenebilir' ya da 'incelenebilir' demek yerinde olur." Bkz. AYBAY Rona, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Konusunda Bazı Genel Gözlemler ve 14. Protokol", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 88, 2010, s. 245.
- 10 Tablo için bkz. BARIN Taylan, "Kabul Edilebilirlik Kriterleri Tablosu", **Twitter**, 3 Haziran 2021, <https://twitter.com/taylanbarin/status/1400478021094629383?s=20> Erişim Tarihi: 16.11.2021.
- 11 Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik şartları konusunda bkz. YILMAZOĞLU Yunus Emre, **Bireysel Başvuru Rehberi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 49-115. Ayrıca, AYM tarafından yayımlanan ayrıntılı bir kabul edilebilirlik rehberi çalışması için bkz. KOÇ Muharrem İlhan / KAPLAN Recep, **Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi**, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2017.

Çalışmamıza konu *temellendirilmemiş şikâyet* kriteri, esasa ilişkin kabul edilemezlik¹² sebeplerinden olan *açıkça dayanaktan yoksunluk* başlığı altında tasnif edilmiştir. Açıkça dayanaktan yoksunluk incelemesi, konuya ilişkin erken dönem literatürde, “özünde yüzeysel bir esas incelemesi” olarak nitelendirilmişse de¹³ bu tespitin ancak kısmen doğru

12 Esasa ilişkin kabul edilebilirlik şartlarına dair detaylı bir çalışma için bkz. DURSUN Halil İbrahim, *Türk Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Esasa İlişkin Kabul Edilemezlik Sebepleri*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2018.

13 ÖNCÜ Mehmet, “Bireysel Başvuruların AİHM Tarafından Usulden İncelenmesi ve Dördüncü Dereceden Şikâyetler”, *Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 50. Yılına Armağan*, (ed. Engin Yıldırım vd.), Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2012, s. 391. Adı geçen esere

olduğu ve bilhassa temellendirilmemiş şikâyetler yönünden geçerli olmadığı söylenmelidir. Çünkü burada, ihlal iddiasının hukuki esasının yeterince açık olarak ortaya konulmuş olmaması ya da ilgili belgeler gibi delillerle gerekli ölçüde desteklenmiş olmaması sebebiyle, esasa ilişkin yüzeysel bir incelemenin dahi yapılamadığı bir duruma ilişkin bir değerlendirme söz konusudur.¹⁴

Kabul edilebilirlik yönünden incelemede kriterler arasında mevzuat tarafından belirlenmiş bir öncelik sıralaması bulunmamaktadır. Hukuk mantığı ve usul ekonomisi açısından, bir başvurunun *açıkça dayanaktan yoksun* olup olmadığının, usule veya Mahkemenin yetkisine ilişkin olan diğer kabul edilebilirlik kriterlerinden sonra incelenmesi daha makul gözükmektedir. AYM uygulamasında da, her ne kadar AYM kararlarından kabul edilebilirlik incelemesinde takip edilen silsile açıkça anlaşılmasa da, incelemenin öncelikle kriterlerin daha net çizgilere sahip olduğu esasa ilişkin olmayan kriterler yönünden yapıldığı görülmektedir. Gerçekten esasa ilişkin olmayan kabul edilebilirlik kriterlerinin önemli bir kısmı başvuru sahibinin iddiaların derinlemesine tetkikini gerektirmektedir. Bu aşamada kabul edilemezliğine karar verilmeyen başvurular için esasa ilişkin (md. 48/2) kabul edilebilirlik incelemesine geçilecektir. Bu sıralama dikkate alınarak, “açıkça dayanaktan yoksun bulunan bir başvurunun, diğer tüm kabul edilebilirlik şartlarını taşıdığını ancak esasın incelenmesiyle ilgili nedenlerle kabul edilemez bulunan bir başvuru olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.”¹⁵ Bu bakımdan, AYM’ce temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesi yapılarak açıkça dayanaktan yoksun bulunan bir başvuruyu, aynı zamanda, şikâyetin temellendirilmemiş sayılmaması için AYM’nin aradığı kriterleri sağlayan yeterli bir içerikle yapılmış olması halinde kabul edilebilirlik kararı alma şansı yüksek olan bir başvuru olarak düşünmek de mümkündür.

II. TEMELLENDİRİLMEMİŞ ŞİKÂYET

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunda kabul edilebilirlik kriterlerine ilişkin olarak yayımlanmış çalışmalarda temellendirilmemiş

atıfla, aynı yönde, bkz. ALGAN Bülent, “Bireysel Başvurularda ‘Açıkça Dayanaktan Yoksunluk’ Kriterinin Anayasa Mahkemesi Tarafından Yorumu ve Uygulanması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 63/2, 2014, s. 252. Yine aynı şekilde bkz. DURMAZ Cüneyt, “Esasa İlişkin Kabul Edilemezlik Kriterleri”, **Bireysel Başvuru İnceleme Usulüne Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi)**, (ed. Musa Sağlam), Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, İkinci Baskı, 2013, s. 226).

14 DURSUN Halil İbrahim, **Türk Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Esasa İlişkin Kabul Edilemezlik Sebepleri**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2018, ss. 24-25.

15 DURSUN, s. 25.

şikâyet konusunun henüz yeterince incelenmiş olmadığını gözlemek mümkündür.¹⁶ Anayasa Mahkemesi tarafından yayımlanan 2017 tarihli güncel kapsamlı rehberde de konu sadece ismen geçmektedir.¹⁷ Bu bakımdan ilgili AYM içtihadını işaret taşı niteliğindeki kararları esas alarak üç evre biçiminde ele alan çalışmamızın konuya ilişkin tartışmaya güncel bir katkı niteliğinde olması umulmaktadır.

Konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihadının gelişiminde üç evreyi ayırt etmek mümkündür. 2012-2017 arası ilk evre kararlarında Anayasa Mahkemesi konuya ilişkin içtihadının unsurlarını ortaya koymuştur. Bu unsurların “Genel İlkeler” başlığı altında toparlandığı 2017 tarihli *Sabah Yıldızı* kararının ilgili paragrafları,¹⁸ sonraki dönem içtihadında istikrarlı olarak atıf yapılan ilke paragraflarını teşkil etmiştir. Üçüncü ve yeni bir evrenin başlangıcına işaret görerek başlığa taşıdığımız 2021 tarihli *Cemal Günsel* başvurusuna ilişkin kabul edilemezlik kararında¹⁹ ise Mahkeme’nin ilgili ilkeleri daha sıkı bir uygulama yönünde geliştirdiği görülmektedir. İzleyen başlıklarda, bu içtihadın üç evreli gelişimi üzerinde durularak, Cemal Günsel sonrası evrenin öne çıkan yönlerinin ortaya konulmasına çalışılacaktır.

A. 2012-2017 Arası İlk Evre Kararlar

Bireysel başvuru sisteminin fiilen işlemeye başladığı 23/9/2012 sonrası verilen temellendirilmemiş şikâyet nedeniyle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna dair kararlarda AYM’nin Kanun ve İçtüzük hükümlerini katı bir şekilde uygulamadığı göze çarpmaktadır. “İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinde yeterli kanaat oluşması, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine” bağlıdır²⁰.

¹⁶ Esasa ilişkin kabul edilemezlik sebepli konusunda yakın tarihli bir çalışmanın temellendirilmemiş şikâyet konusuna ayrılmış kısımları için, bkz. DURSUN Halil İbrahim, **Türk Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Esasa İlişkin Kabul Edilemezlik Sebepleri**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2018, ss. 34-37.

¹⁷ Bu edisyon çalışmada “Bireysel Başvuruda Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Kriteri” başlıklı bölümde, temellendirilmemiş şikâyet ve sair sebepler sadece ismen zikredilerek münhasıran kanun yolu şikâyeti üzerinde durulmuş ve bu husus başlığa konulmuş açıklama dipnotunda da izah edilmiştir, bkz. YILMAZOĞLU Yunus Emre, “Bireysel Başvuruda Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Kriteri”, **Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi**, (ed. Muharrem İlhan Koç / Recep Kaplan), Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2017, s. 229.

¹⁸ *Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi* [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, §§ 19, 20.

¹⁹ *Cemal Günsel* [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021.

²⁰ *Veli Özdemir*, B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23.

Konuya dair ilk kararlardan biri olan *Veli Özdemir* başvurusunda “başvurucu, kendisinin yokluğunda diğer sanıklarca sarf edilen soyut suç isnatlarının, kendisinin hazır olduğu celsede ortaya konulmadığını ve kendisine bu delilleri tartışma hakkı verilmediğini belirterek Anayasa’nın kişi hürriyeti ve güvenliğini düzenleyen 19. maddesinin, adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinin ve ceza sorumluluğunun şahsiliğini düzenleyen 38. maddenin yedinci fıkrasının ihlal edildiğini” ileri sürmüştür²¹. AYM, başvurucudan, “başvuru dilekçesinde ileri sürdüğü iddialarını ispat etmeye elverişli delillerini Mahkemeye sunmasını istemiş; başvurucu ilk derece mahkemesinin nihai kararı ile Yargıtay ilamı ve bazı dilekçe suretlerini” sunmakla yetinmiştir²². AYM başvurucunun iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir²³.

Yine konuya dair öncü kararlardan biri olan *Ünal Yiğit* başvurusunda “başvurucu, CNN TÜRK adlı yayın kuruluşunun haber bültenlerinde hakkında çıkan haberlerin sorumlu yayıncılık ilkelerini aşarak kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunu, www.hurriyet.com.tr internet sitesinde yayınlanan haber nedeniyle sorumlular hakkında açmış olduğu tazminat davasının reddedilmesinin kişilik haklarına müdahale oluşturduğunu ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde” bulunmuştur²⁴. Ancak Anayasa Mahkemesi, gerek iddiaların açıklanmasında gerekse destekleyici belgelerin sunulmasında önemli eksiklikler bulunduğunu tespit etmiştir:

“Başvurucu, kendisi hakkında yapılan haberlerin neler olduğunu, basın ve yayın araçlarından hangilerinde yayımlandığını, yapılan bu haberler ile hangi hak ve özgürlüklerine müdahale edildiğini başvuru dilekçesinde göstermemiştir. Öte yandan başvurucu, CNN TÜRK televizyon kanalında veya hurriyet.com.tr internet sitesinde yapılan yayınlar nedeniyle bireysel başvuruda ileri sürdüğü hususları ilk derece mahkemesinde ve temyiz aşamasında ileri sürdüğünü ancak bu taleplerinin dikkate alınmadığını gösterir duruşma zabıtları ve mahkeme kararları gibi iddiasının dayanaklarını da Anayasa Mahkemesine ibraz etmemiştir. Başvuru dilekçesinde, ihlale neden olduğu iddia edilen olaylar tarih sırasına göre

21 *Veli Özdemir*, B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 13.

22 *Veli Özdemir*, § 24.

23 *Veli Özdemir*, § 26.

24 *Ünal Yiğit*, § 12.

özetlenmemiş; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait açıklamalar yapılmamıştır. Öte yandan başvuru dilekçesinde iddianın dayanağı belgeler açıkça belirtilmediği gibi başvurucu, herhangi bir bilgi ve belgenin ilgililerden istenmesi için Mahkemeden bir talepte de bulunmamıştır.”²⁵

Bu nedenlerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmiştir.

B. Soyut İddialar

Mahkemenin temellendirilmemiş şikâyetlere ilişkin içtihadının gelişiminde bu ilk evrede verdiği kararlarda sıkça karşılaşılan sebeplerden biri, başvurusunun iddialarını soyut olmaktan çıkaramamış olmasıdır. Örneğin, Feyzullah Erarslan kararında, başvuru, “kolluk tarafından 23/2/2006 tarihinde kanunda belirtilen sorgu tekniğine aykırı şekilde ifadesinin alındığını” iddia etmiştir. Mahkeme, bu iddianın sadece “soyut şekilde” ileri sürüldüğü, “hakkın nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı” tespitlerinde bulduktan sonra, karşı yöndeki olay ve olguları karşılayacak herhangi bir açıklama ya da kanıtlama ögesinin bulunmadığına da dikkat çekmiştir: “başvurusunun sözünü ettiği ifade alımı esnasında müdafisinin hazır bulunduğu ve susma hakkını kullandığı anlaşılmıştır.”²⁶

Soyut iddia değerlendirmesi, şikâyetin hukuki konusunun yeterince somut olarak ortaya konulamadığı, bir başka deyişle, “hangi ...?” sorusunun gerekli ölçüde cevaplanmadığı başvurulara ilişkin başka kabul edilemezlik kararlarında karşımıza çıkmaktadır:

Başvurucuların kendilerine ait taşınmazda acele kamulaştırma kararıyla baraj yapımına başlanması sonucunda “taşınmazın baraj gölü altında kalması nedeniyle tarımsal faaliyetlerini sürdüremediklerini ve taşınmaz üzerinde bulunan konutlarını kullanamadıklarını, ayrıca acele kamulaştırma kararı sonrasında bedel tespiti davasının geç açıldığını ve taşınmaz sular altında kaldığından delillerin yok edildiğini ileri sürerek, özel hayatın gizliliği ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş” oldukları *Nezhat Albayrak ve diğerleri* kararında, Mahkeme, “Başvurucular delillerin yok edildiği iddialarını taşınmazın su altında kalmasına bağlamaktaysa da bedel tespiti davasında davanın

²⁵ Ünal Yiğit, § 24.

²⁶ Feyzullah Erarslan, B. No: 2014/7226, 4/11/2014, §§ 36-39.

sonucunu etkileyecek hangi delilin yok edildiğini açıklamış değildir. Ayrıca başvurucular arazinin baraj gölü altında kalması nedeniyle taşınmaz üzerinde bulunan konutlarını kullanamadıklarını iddia etseler de davaya konu keşif ve bilirkişi raporlarında taşınmaz üzerinde bir konut bulunduğuna dair bilgi bulunmamaktadır.” Değerlendirmesini yapmıştır.²⁷

Başvurucunun “arama sırasında hiçbir yasal düzenlemeye uyulmadığını, kişisel eşyalarının alındığını, arama sırasında büroda bulunan üç kişinin aramaya refaket etmesine izin verilmediğini, ilgili kanunda belirtildiği şekilde hazır bulunması gereken kişilerin aramada hazır bulundurulmadığını” ileri sürdüğü *Zeki Rüzgar* başvurusuna ilişkin kabul edilemezlik kararında Mahkeme, “iddialar soyut şekilde ileri sürülmüş; başvurucu, ileri sürdüğü bu olguları ispatlayacak herhangi bir bilgi ya da kanıt sunmamıştır.” Değerlendirmesini yapmıştır.²⁸

Başvurucunun “dijital verilerin adli emanete konulması yönündeki taleplerinin Mahkemece reddedildiğini, bu verilerin bağımsız bilirkişilerce incelemesi yapılmadan mahkûmiyet kararı verildiğini” ileri sürdüğü *Hamdullah Demirtaş* başvurusuna ilişkin kabul edilemezlik kararında Mahkeme, “Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarını bildirmek suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen başvurucu tarafından soyut bir şekilde birtakım iddialar ileri sürülmüş olup hangi tarihte, hangi sebeplerle ve hangi hususlara ilişkin talepte bulunulduğuna dair Anayasa Mahkemesine bir bilgi ya da kanıt sunulmamıştır.” Değerlendirmesini yapmıştır.²⁹

Başvurucunun “Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu kararına karşı sırasıyla başvurmuş olduğu şikâyet ve itiraz yasa yollarında, derece mahkemelerince Sözleşme ilkelerine aykırı olarak taleplerinin reddedildiğini ve benzer konularda sürekli aynı şekilde kararlar verilerek hak ihlallerini onaylamak suretiyle özgürlükçü bakış açısı oluşturulmadığını” ileri sürdüğü *Murat Karayel* (2) başvurusuna ilişkin kabul edilemezlik kararında Mahkeme, “Adil yargılanma hakkının nasıl ihlal edildiği veya başvuru yolunun nasıl etkisiz hâle geldiğine

27 *Nevzat Albayrak ve diğ.leri*, B. No: 2013/9822, 22/6/2015, §§ 43-51.

28 *Zeki Rüzgar*, B. No: 2013/6084, 6/4/2016, §§ 29-33.

29 *Hamdullah Demirtaş*, B. No: 2013/3552, 15/12/2015, §§ 27-30.

ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı da anlaşılmıştır.” Değerlendirmesini yapmıştır.³⁰

Başvurucunun “yakın akrabalarıyla yaptığı telefon görüşmelerinin dinlendiğini, yasak delil niteliğindeki bu kayıtların dosyadan çıkartılmadığını, son çare olarak başvurulması gereken iletişimin dinlenilmesi tedbirine koşulları olumsuzsuzun başvurulduğunu, özel hayatına müdahalede bulunulduğunu, bu nedenle haberleşme özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini” ileri sürdüğü *Sadullah Remzi Karagöz* başvurusuna ilişkin kabul edilemezlik kararında Mahkeme, “hangi yakın akrabalarıyla yaptığı görüşmelerin kayda alındığına veya kararda kullanıldığına dair somut bir örnek belirtmemiş” olduğuna dikkat çekmiştir.³¹

Başvurucunun “5233 sayılı Kanun kapsamında yaptığı giderim taleplerinin mukim olduğu köyün tamamen boşaltılmamış olduğu gerekçesiyle reddedildiğini ancak aynı yerleşim yerinden önceki bir tarihte başvuruda bulunanlar hakkında Komisyonun tazminat ödenmesi yönünde karar verdiğini ve yargı mercilerince bu kararlar konusunda araştırma ve inceleme yapılmayarak davasının reddine hükmedildiğini, bu nedenle makul ve objektif bir sebep bulunmamasına rağmen tazminat ödenmemesi yönünde karar alındığını belirterek Anayasa’nın 10. Maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini” ileri sürdüğü *Teyfik Tunç* başvurusuna ilişkin olarak da Mahkeme, belirtilen iddiaları temellendirecek “herhangi bir somut bulgu ve kanıt sunmadığı” için “açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle” kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.³²

C. İddiaları Destekleyici Gerekli Belgelerin Eklenmemesi

Kabul edilebilirlik incelemesini geçerek iddialarını esastan inceletebilmek isteyen bir bireysel başvurunun, hukuki özü yeterince açıklanmış bir hak ihlali iddiası ileri sürebilmesinin yanı sıra, açıklamasında yer alan hukuki veya olgusal gerçekleri göstermek suretiyle iddialarının doğruluğunu destekleyici belgeleri de içermesi gereklidir. Örneğin, *Hüseyin Çiftçi* kararında, başvuru, “kayınbabası olduğunu beyan ettiği Se.Ç.’nin terör örgütü mensuplarınca döşenen mayının patlaması sonucunda yaralanması dikkate alınmaksızın 5233

30 *Murat Karayel* (2), B. No: 2013/2125, 16/9/2015, §§ 23-28.

31 *Sadullah Remzi Karagöz*, B. No: 2014/8870, 8/6/2016, §§ 39-47.

32 *Teyfik Tunç*, B. No: 2014/11204, 8/12/2016, §§ 22-25. Aynı yönde bkz. *Hüseyin Çiftçi*, B. No: 2014/3439, 28/9/2016, §§21-24.

sayılı Kanun kapsamında yaptığı başvurunun reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 36. Maddesinde tanımlanan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini" iddia etmiştir. Mahkeme başvurucudan "Se.Ç. ile kendisi arasında şahsi ve özel bağ bulunduğuna dair elverişli delilleri" sunmasını istemiş; başvurucunun sunmuş olduğu belgelerde kayınbabasının soyisminin yer almaması üzerine ilgili bağa dair mukayeseye elverişli bilgileri Anayasa Mahkemesine sunmadığından bahisle, "açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğu" yolunda karar verilmiştir³³. Benzer örneklerde, iddiaları ispata elverişli delillerin eksikliği tespit edilerek temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesine ulaşılmıştır. Bu eksiklik, bazen, karşı yöndeki delillerin varlığı karşısında gerekli bulunan delillerin eksikliği biçiminde de söz konusu edilebilmektedir:

Başvurucunun, "arama işleminin aşağılayıcı muameleye tabi tutulur tarzda gerçekleştirildiğini, diğer sanıklarda olmadığı kadar çok polis ve savcının aramaya katıldığını, arama sırasında kendisine 'Alın bunu.' Denmek suretiyle kötü muamelede bulunulduğunu ileri sürmüş" olduğu N.A. başvurusunda, Mahkeme, "başvurucunun iddialarına ilişkin kanıt sunmamış olması ve iddialarını temellendirememiş olması nedeniyle başvurusunun bu kısmının esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır. Öte yandan başvurucunun da imzaladığı arama tutanağında başvuru arama dolayısıyla herhangi bir zarara uğramadığını belirtmiştir." Değerlendirmesini yapmıştır.³⁴

Başvurucunun, "hastalığı nedeniyle hayati tehlike içinde bulunmasına rağmen cezaevinde tutulması ile klişe ifadelerle tutukluluk halinin devamına karar verilmesinin yaşam hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliğini ihlal ettiğini ileri sürmüş ve tedbiren tahliye kararı verilmesini talep etmiş" olduğu *Fatih Hilmioglu* kararında, Mahkeme, " (hastanede) kaldığı sürece kendisine hastane tedavisi yapılmadığı bildirilen başvuru hakkında düzenlenen raporlarda, cezaevi koşullarının

33 *Hüseyin Çiftçi*, B. No: 2014/3439, 28/9/2016, § 50.

"Başvurucunun 22/6/2015 tarihli dilekçesinde, Se.Ç.nin başvurucunun kayınbabası olduğunun belirtilmesi ve başvurucuya ait nüfus kayıt örneğinin dilekçeye eklenmesi ile yetinildiği tespit edilmiştir. Nüfus kayıt örneğinin incelenmesinde başvurucunun eşinin babasının (başvurucunun kayınbabasının) adının Se. olduğu anlaşılmıştır. 13/3/1995 tarihli olayda yaralanan kişinin başvurunun kayınbabası olduğuna dair Anayasa Mahkemesine sunulan tek delilin bu nüfus kaydı örneği olduğu ve anılan kayıttan başvurunun kayınbabasının 'sadece adının' görülebildiği, yukarıdaki paragrafta belirtilen tutanak (bkz. § 48) içeriğinde geçen Se.Ç.ile başvurucunun kayınbabasının kimlik bilgilerini mukayeseye elverişli şekilde bilgi, belgenin Anayasa Mahkemesine sunulmadığı sonucuna varılmıştır."

34 N.A., B. No: 2013/5076, 6/4/2016, §§ 16-23.

başvurucu yönünden uygun olmadığı veya hastalık sebebiyle başvurucu bakımından ‘*kesin bir hayati tehlikeye*’ neden olacağı yönünde bir olgu yer almamaktadır.” Değerlendirmesini yapmıştır.³⁵

Başvurucunun “isminin sahte fatura düzenleyenlerin isimlerinin bulunduğu listede yer almasından ve haciz işlemlerinin devam etmesinden şikâyet etmekte” olduğu *Abdullah Doğtaş* kararında, Mahkeme, “(b)aşvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, araç veya araçlarına konulan haciz işlemlerinin olaylar bölümünde aktarılan mahkeme kararlarına rağmen devam ettirildiğini gösterir herhangi bir bilgi ve belgeyi, kendi isminin de bulunduğunu belirttiği sahte fatura düzenleyenlerin isimleri bulunan listeyi başvuru formuna eklemediği, belirttiği bu hususların hangi anayasal hak veya haklarını ihlal ettiği hakkında bir bilgiye yer vermediği” tespitlerinde bulunduktan sonra, başvurucunun “haciz işlemlerinin kaldırılması ve isminin belirtilen listeden çıkartılması” şeklindeki talebinin ise idari işlem niteliğinde karar verilmesi talebi olduğunu tespit ederek, “başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin ‘*açıkça dayanaktan yoksun olması*’ nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.” Değerlendirmesinde bulunmuştur.³⁶

D. 2017-2021 Arası Kararlar

Mahkemenin yukarıda tanıtılan ilk evre içtihadında da belirginleştirildiği üzere, başvurucunun iddialarını kanıtlayarak yükümlülüğü temelinde kanıtlama/temellendirme kavramının iki yönü ayırt edilebilmektedir: Açıklama ve belgeleme/delillendirme. Başvurunun bu aşamadaki testte başarılı olabilmesi için ihlal iddiasının hukuki esasını açıklama ve ispata elverişli delillerini sunma yükümlülüklerini yerine getirmiş olması gerekir. Bu hususa ilişkin olarak içtihadta gelişen ilkeler, AYM Genel Kurulunun 2017 yılında yayımlanan *Sabah Yıldızı* kararında ilk defa topluca ortaya konulmuştur:

“(...) Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer. Zikredilen kurallara göre başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal

³⁵ *Fatih Hilmioglu*, B. No: 2014/648, 18/9/2014.

³⁶ *Abdullah Doğtaş*, B. No: 2012/1123, 26/6/2014.

edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (...).

Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi, başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ortaya konulan somut bilgi ve belgelerin niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması ve gerekli açıklamaları yapması zorunludur (...).³⁷

Bu ilkeler muvacehesinde, ihlal iddialarını Anayasa Mahkemesine esastan inceletebilmek isteyen başvuru sahiplerinin yükümlülükleri ise şu şekilde somutlaştırılmıştır:

“(...) Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda, başvuru sahiplerinin başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Mahkeme, başvuru sahibinin soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunmasının iddiaların ispatlandığı anlamına gelmeyeceğini birçok kez vurgulamıştır. Bundan başka Anayasa Mahkemesi; başvuru sahibinin başvuru formunu özenle doldurmak, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermek, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemek yükümlülüğü olduğunu ve bir bilgi veya belge elde edilememişse bunun da nedenlerini açıklamak yükümlülüğü olduğunu belirtmiştir (...).”³⁸

Bu ilkeleri, “başvuru sahibi şirketin bazı illerde yaptığı radyo yayınlarının durdurulmasının ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiği” iddiasına

37 *Sabah Yıldız Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi* [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, §§ 19, 20.

38 *Sabah Yıldız Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi* [GK], § 21.

ilişkin somut başvuruya uygulayan Mahkeme, “mevcut izin sisteminde izinsiz yayın yapan kuruluşlar da dâhil olmak üzere alınan önlemler Anayasa’nın 26. Maddesinde korunan ifade özgürlüğü ve Anayasa’nın 28. Maddesinde korunan basın özgürlüğü çerçevesinde geliştirilen standartlar çerçevesinde incelenmelidir.” Tespitinde bulunduktan sonra “Başvurucu, yalnızca ve soyut olarak karasal yayın lisansının kapsamının hatalı olarak belirlendiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesinin görevi, mevcut başvurudaki gibi bir yayın lisansının kapsamını belirlemek değildir. Başvurucu, bazı teknik nedenlerle getirildiği anlaşılan sınırlandırmanın Anayasa’nın 26. Maddesinin birinci ve ikinci fıkrasındaki koşullara aykırı biçimde ve ifade özgürlüğünü ihlal edecek tarzda uygulandığını gösterebilmiş değildir.” Değerlendirmesini yaparak “Başvurucu, ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş; dolayısıyla ileri sürdüğü iddiaları temellendirememiştir.” Sonucuna ulaşmıştır.³⁹

Bu ilkelere, Mahkemenin temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesi yaparak açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezliğe hükmettiği sonraki tarihli kararlarında istikrarlı olarak atıf yapıldığı görülmektedir. Bu evredeki erken örneklerden birinde AYM Birinci Bölüm, “müvekkilin geçirdiği trafik kazası dolayısıyla olay yerine gelen avukata kolluk görevlilerince kötü muamelede bulunduğu gerekçesiyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği” iddiasına ilişkin bir başvuruda “ (...) soruşturmaya ilişkin verilen takipsizlik kararında değerlendirilmeye esas görülen suçlara ilişkin gerekçelerin Anayasa’nın 17. Maddesi ile bağdaşmayacak yönlerini başvurusunun ortaya koyamadığı, toplanılmasını istenilen delillerin ne olduğunun belirtilmediği, tehdit edildiğine ilişkin şikâyetlerin ise temellendirilemediği, nasıl bir şekilde tehdit edildiğinin aktarılamadığı anlaşılmıştır.” Tespitinde bulunduktan sonra, başvurusunun “ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş” olması sebebiyle iddiaların temellendirilmediği sonucuna ulaşmıştır.⁴⁰ Bu evredeki başka örnek kararlarda yer alan temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmelerinde bakıldığında da,

39 *Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi* [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 23-25.

40 G.G., B. No: 2014/10349, 9/11/2017.

ihlal iddiasının hukuki özünün açıklıkla ortaya konabilmiş ve iddiaları desteklemeye elverişli gerekli delillerin sunulmuş olmasının arandığı görülmektedir.

Başvurucunun “izinsiz afiş asıldığı için idari para cezası uygulanması nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplanma ve örgütlenme hakkının ihlal edildiği” iddiasında bulunduğu *Neslihan Albayrak* kararında Mahkeme,

“Başvuru konusu idari yaptırım kararının gerekçesi 5326 sayılı Kanun’un 42. maddesine dayanmaktadır. Anılan Kanun maddesinde kamuya ait alanlarda afiş asılmasını yetkili makamın, özel alanlarda ise malikinin iznine bağlı kılmış ve izin koşulu yerine getirilmeden afiş asılmasını idari para cezası yaptırımına tabi tutmuştur. Bu kapsamda başvuru, izinsiz afiş asmak suretiyle Kanun’un açık hükmüne aykırı davranışı nedeniyle idari para cezası şeklinde yaptırım uygulanmasının ifade özgürlüğü ile toplanma ve örgütlenme hakkının nasıl ihlal ettiğini gösterebilmiş değildir. Başvuru, ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş; dolayısıyla ileri sürdüğü iddiaları temellendirememiştir.”

değerlendirmesinde bulunmuştur.⁴¹

Başvurucunun “anayasal haklar kapsamında koruma altında bulunan bazı eylemlerinin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyetinde delil olarak kullanılmasının başvuru ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını; yargılama sırasında usuli güvencelere riayet edilmemesinin adil yargılanma hakkını, iletişimin tespitine ve fiziki takip yapılmasına izin verilmesi hakkındaki kararların keyfi olmasının da haberleşme özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkını ihlal ettiği” iddialarını ileri sürdüğü *Abdülkadir Güneş* başvurusuna ilişkin açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararında Mahkeme, başvuru ifadesinin “başvuru formunda yeterince açıklamalarda bulunmamış, kanun hükümlerini belirtmek suretiyle yapılan işlemin bu hükümlere uymadığını soyut bir şekilde belirtmekle yetinmiş” olduğu tespitinde bulunarak temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesi yapmıştır.⁴²

41 *Neslihan Albayrak*, B. No: 2015/19611, 13/9/2018, § 3, 21, 22.

42 *Abdülkadir Güneş*, B. No: 2014/7489, 10/10/2019. Benzer yönde, bkz. *Vedat Bingöl*, B. No: 2014/7817, 10/10/2019; *Şenol Eren*, B. No: 2014/7693, 26/9/2019; *Caner Duygu*, B. No: 2014/7490, 20/11/2019.

Başvurucuların “hukuki gerekliliği olmadığı hâlde olağanüstü yöntemlerle delil toplandığını ve gerekçesiz kararlarla iletişimin dinlenmesine ve teknik takip yapılmasına izin verildiğini ifade ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür” oldukları *Diyadin Abak ve Mehmet Yiğit* başvurusuna ilişkin açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararında Mahkeme, “başvurucular (...) iddialarını soyut bir şekilde ileri sürmüşler; başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunarak olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlama ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını ortaya koyma yükümlülüğünü yerine getirmemişlerdir.” Değerlendirmesinde bulunmuştur.⁴³

Başvurucunun “kendisi gibi özel yetkili mahkemelerde yargılanan ve haklarında mahkûmiyet kararı verilen bazı kişiler hakkında adil yargılanmadıkları gerekçesiyle yeniden yargılama yapılmasına karar verilirken kendisi hakkında verilen mahkûmiyet kararının onanmasının eşitlik ilkesine aykırı olduğunu iddia etmiş” olduğu *Ali Soylu* başvurusuna ilişkin açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararında Mahkeme, “Başvurucu ayrıca gerekçe göstermeden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Somut olayda başvuru, bu başlık altındaki iddialarını soyut bir şekilde ileri sürmüş; başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunarak olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlama ve dayanılan Anayasa hükmünün kendisine göre ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını ortaya koyma yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.” tespitinde bulunarak temellendirilmemiş şikayet değerlendirmesi yapılmıştır.⁴⁴

E. Cemal Günsel Kararı⁴⁵ ve Temellendirilmemiş Şikayet İçtihadına Katkısı

AYM Genel Kurulunun, 2017 tarihli *Sabah Yıldızı* kararından sonra bir defa daha, 2021 tarihli *Cemal Günsel* kararında, temellendirilmemiş şikayetler konusundaki içtihadını belirginleştirme fırsatı bulduğu görülmektedir. Bu kararın ilgili paragrafları derhal ilke paragrafı işlevi kazanmıştır; Mahkemenin temellendirilmemiş şikayet değerlendirmesi içeren *aynı* veya sonraki tarihli kabul edilemezlik kararlarında ilkeler

43 *Diyadin Abak ve Mehmet Yiğit*, B. No: 2015/2331, 20/11/2019, § 19, 20.

44 *Ali Soylu*, B. No: 2014/10602, 19/11/2019, § 44, 45. Benzer yönde, bkz. *Fatma Alan ve Talip Şeker*, B. No: 2014/10801, 19/11/2019, § 21, 22; *Mehmet Sayat*, B. No: 2014/10819, 19/11/2019, § 27, 28; *Celal Mezarıcı ve diğerleri*, B. No: 2014/12781, 10/12/2019, § 25; *Mahir Kan*, B. No: 2015/20001, 9/1/2020, § 40, 41; *Mehmet Sabri Gül*, B. No: 2015/4248, 16/1/2020, § 31.

45 *Cemal Günsel* [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021.

bölümünde istikrarlı olarak atıfa konu olduğu görülmektedir. Kararın, aşağıda daha ayrıntılı ortaya konulacak incelemesi içinde özellikle dikkat çekici olan yönü, başvuru formu ve eklerinin vurgulanarak öne çıkarılmasıdır. AYM, kabul edilebilirlik incelemesinin bu aşamasında, başvuru formu ve eklerinin gerektiği gibi hazırlanıp sunulmuş olmasını aramaktadır.

Cemal Günsel başvurusu, “ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuruçunun posta yolu ile göndermek istediği bir dokümanın idarece sakıncalı bulunarak gönderilmemesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği” iddiasına ilişkindir. “Başvuru tarihinde, devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışma suçundan (...) hükümlü olarak bulunmakta” olan başvuruçunun, “Belçika’da ikamet etmekte olan S.Z. adlı bir kişiye iki sayfadan oluşan bir mektup ve on üç sayfadan oluşan bir doküman göndermek istemiştir. Mektupta başvuruçunun, S.Z.yi genel olarak selamladıktan sonra bu kişiden hazırlanmış olduğu ve öykü olarak vasıflandırdığı metni, ayrıntıları hakkında bir bilgi bulunmayan bir yarışmaya göndermesini istemiştir. Mektupla birlikte gönderilen doküman ise iki sayfalık bir selamlama metni ile on bir sayfa öykü olarak vasıflandırılan metinden oluşmaktadır.”⁴⁶

Ceza İnfaz Kurumu Mektup Okuma Komisyonu tarafından yapılan incelemede “içeriğinde örgütsel nitelikli yazılar bulunduğu, (...) terör eylemlerini meşru göstermeyi amaçladığı, suçu ve suçluyu övdüğü” tespit edilen metin Disiplin Kuruluna sunulmuş ve yapılan incelemede 5275 sayılı Kanun’un 68. Maddesinin⁴⁷ (3) numaralı fıkrası kapsamında kaldığı belirlenerek kurum dışına gönderilmesi sakıncalı görülmüştür. Başvuruçunun, Disiplin Kurulu kararına İnfaz Hâkimliğine şikâyetinde bulunmuş ve red kararı üzerine itiraz yoluna başvurmuş olsa da reddedilmiştir.⁴⁸ Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yoluna

46 *Cemal Günsel* [GK], Para. 8-10.

47 5275 sayılı Kanununun 68. maddesinin (1) ila (3) numaralı fıkraları:

“(1) Hükümlü, bu maddede belirlenen kısıtlamalar dışında, kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir. (Ek cümle:17/6/2021-7328/7 md.) Hükümlü, usul ve esasları Adalet Bakanlığı’na belirlenmek suretiyle, gerekli teknik altyapının bulunduğu kurumlarda elektronik yöntemlerle de mektup alıp gönderebilir. (2) Hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgraflar; mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetlenir. (3) Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltmek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgraflar hükümlüye verilmaz. Hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmez.”

48 Para. 11-13.

giden başvuru, “kendi emeğiyle oluşturduğu ve şahsi fikirlerini dile getirdiği öykü metninde suçu ve suçluyu övmediğini, bir yarışmaya katılmak üzere metni arkadaşına gönderdiğini belirtmiş; ifade ve haberleşme özgürlüklerinin ihlal edildiğini” ileri sürmüştür. Burada, kabul edilebilirlik incelemesi Komisyon’dan Bölüm’e oradan da Genel Kurul’a sevk edilmiştir. Genel Kurul kararında haberleşme özgürlüğünü hiç tartışmamıştır; ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak ise temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesinde bulunarak,⁴⁹ açıkça dayanaktan yoksunluk sebebiyle kabul edilemez olduğuna hükmetmiştir.

Cemal Günsel kararının, konuya ilişkin genel ilkeleri ortaya koyan 22. İla 26. Paragraflarına sonraki içtihatla istikrarlı olarak atıf verilmektedir. Bu bakımdan bu paragrafları uzun da olsa alıntulamakta yarar vardır:

“Görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesi ancak temellendirilebilmiş bir bireysel başvuruyu inceler. Başvurucuların şikâyetlerini hem maddi hem hukuki olarak temellendirme zorunluluğu bulunmaktadır. Maddi dayanaklar yönünden başvuru sahiplerinin yükümlülüğü şikâyetlerine konu temel olay ve olguları açıklamak, bunlara ilişkin delilleri Anayasa Mahkemesine sunmak, hukuki dayanak yönünden yükümlülüğü ise bireysel başvuruya konu temel hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini özü itibarıyla açıklamaktır (*Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi* [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19).”

“Nitekim 6216 sayılı Kanun’un 48. Maddesinin (2) numaralı fıkrasına ilave olarak İçtüzük’ün 59. Maddesinde de başvuru sahiplerinin yükümlülükleri kapsamında şikâyetin maddi ve hukuki *temellerine* başvuru formu ve eklerinde yer verilmesi gerektiği açıkça belirtilmiş (bkz. § 20), böylece başvuru koşullarının öngörülebilirliği kuvvetlendirilmiştir.”

“Bireysel başvuru incelemesinde Anayasa Mahkemesi, kamu gücü eylem ve işlemleri ile mahkeme kararlarının Anayasa’ya uygunluğunun ve müdahale gerekçelerinin denetimini

49 “Öte yandan başvuru, başvuru konusu öykü metninin istediği kişiye gönderilmemesi şeklindeki Ceza İnfaz Kurumu müdahalesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini yalnızca soyut olarak ileri sürmüş, bu özgürlüğün hangi nedenle ihlal edildiğini açıklama yoluna gitmemiştir (para. 30).”

kendiliğinden yapmaz. Bu sebeple başvuru kişinin başvurusunun esasını ve bu kapsamda kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığını Anayasa Mahkemesine inceletebilmesi için *öncelikle kendisinin ihlal iddialarını gerekçelendirmesi, buna ilişkin olay ve olguları açıklaması ve delillerini sunması zorunludur.*"

"Anayasa Mahkemesinin başvuru kişinin yerine geçerek ihlal iddialarını gerekçelendirme, olay ve olguları ortaya koyma ve delil toplama görev ve yükümlülüğü bulunmamaktadır. Söz konusu yükümlülükler başvurucuya aittir."

"Başvuru kişilerin anılan yükümlülükleri uymamaları hâlinde şikâyetlerini temellendiremedikleri için başvuruları açıkça dayanaktan yoksun bulunabilir. Anayasa Mahkemesi temellendirmeye ilişkin incelemesini her başvuru kişinin somut koşullarında yapar. Kuşkusuz başvuru kişilerin bu yükümlülükleri ellerinde olmayan nedenlerle uymamalarının ikna edici gerekçelerini Anayasa Mahkemesine sunmaları ya da Anayasa Mahkemesinin bu durumu işin niteliğinden anlaması hâli müstesnadır."⁵⁰

Somut başvuruda Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğüne yapılmış bir müdahalenin varlığını da teslim ettikten sonra, söz konusu metnin içeriğini nitelendirme konusunda başvuru kişi ile idare arasında çelişme olduğunu ve bu durumda "Anayasa Mahkemesinin bu başvuru kişinin esasını inceleyebilmesi için öykünün içeriğinin kritik önemde" olduğunu belirttikten sonra, somut başvuruya ilişkin bazı tespitlerde bulunarak, temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesine ulaşmıştır:

"Başvuru kişi, şikâyetine konu öykünün içeriğine ilişkin olarak herhangi bir açıklama yapmamış; yalnızca öyküsünü bir yarışmaya katılmak üzere göndermek istediğini ifade etmiştir. Başvuru kişi; idarenin ve derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin hatalı olduğunu, başvuruya konu metne kendi kastının ötesinde anlamlar yüklediğini, öykü içeriğine ilişkin değerlendirmelerle birlikte ileri sürmemiştir. Aynı şekilde başvuru kişi, metni gerçekten var olan bir öykü yarışmasına göndermiş olduğunu göstermemiş; metni gönderdiği kişinin öykünün yarışmaya katılmasında ne tür bir işlevi olacağını da

50 Para. 22-26.

açıklamamıştır. (...) Öte yandan başvuru, başvuru konusu öykü metninin istediği kişiye gönderilmemesi şeklindeki Ceza İnfaz Kurumu müdahalesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini yalnızca soyut olarak ileri sürmüş, bu özgürlüğün hangi nedenle ihlal edildiğini açıklama yoluna gitmemiştir. (...) Sonuç olarak başvuru şikayetlerine konu temel olay ve olgular ile bireysel başvuruya konu ettiği ve temel hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini açıklamak yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş; bu bağlamda ileri sürdüğü ihlal iddialarını temellendirememiştir.”⁵¹

Cemal Günsel kararına atıf yapılan içtihatları örnek kararlar içinde ilk sırada, AYM Genel Kurulunca yine aynı tarihte *Özlem Dalkıran* başvurusunun bir kısmına ilişkin olarak verilen kabul edilemezlik kararı gelmektedir. Bu kısımda başvuru ileri sürdüğü “gözültü sürecinde kısıtlılık kararına rağmen devlet yetkililerinin yaptıkları açıklamalar nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği” iddiasına ilişkin olarak Genel Kurul, başvuru ileri sürmüş, kamu görevlilerinin açıklamalarının ne suretle ve hangi sebeplerle masumiyet karinesini ihlal ettiğine ilişkin gerekçeleri açıklamamış” olduğu tespitinde bulunarak temellendirilmemiş şikayet değerlendirmesi yapmıştır.⁵²

Cemal Günsel sonrası evredeki içtihadında Mahkemenin başvuru formu ve eklerinin gerekli özenle hazırlanıp sunulması yükümlülüğüne vurgu yaptığı görülmektedir. Başvuru formunda gerekli açıklamalara yeterince yer verilmemiş olması ya da destekleyici gerekli belge ve delillerin eklenmemiş olması tespiti üzerine kanıtlanamamış şikayet değerlendirmesi yapmaktadır. Ayrıca dikkat çekilmelidir ki, Mahkeme uzun zamandan beri müstekar içtihadında yer verdiği bir yorumu sürdürmektedir: İddia sahibinin delillerini sunma yükümlülüğü, kabul edilebilir sebeplerden dolayı delillerini sunma imkanından yoksun olduğu durumlar gözetilerek uygulanacaktır. *Cemal Günsel* içtihadının bu kısımda getirdiği yeniliğin bir derece daha somutlaşma olduğunu

51 Para. 30-31.

52 *Özlem Dalkıran* [GK], B. No: 2017/35203, 21/1/2021, § 118-125. Benzer iddialar içeren bir başka başvuru hakkındaki benzer yönde değerlendirmeler için bkz. *İlknur Üstün*, B. No: 2017/34570, 25/2/2021, § 57, § 66: “Başvuru; gözültü sürecinde kısıtlılık kararına rağmen devlet yetkililerinin yaptıkları açıklamalar nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. (...) Somut olayda başvuru ileri sürdüğü ihlal iddialarını soyut ve genel ifadelerle ileri sürmüş, kamu görevlilerinin hangi açıklamalarının ne suretle ve hangi sebeplerle masumiyet karinesini ihlal ettiğine ilişkin gerekçeleri açıklamamıştır.”

söylemek yanlış olmayacaktır. Örneğin, ihlal iddiasına temel teşkil eden el konulmuş mektubun içeriği hakkında açıklamaya yer verilmesi gerekli görülebilmektedir. Benzer şekilde başka bir kararında⁵³ Mahkeme, “ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvuru sahibinin defterinin idarece sakıncalı bulunarak muhafaza altına alınmasının özel hayata saygı hakkını ihlal ettiği iddiasına” ilişkin olarak, başvuru sahibinin “defterlerin içeriğinin hangi nedenle temel hak kapsamında kaldığını” açıklamış olması gereğini aramıştır:

“(Başvuru) defterlerin tahliye durumunda iade edilmek üzere muhafaza altına alınması şeklindeki İnfaz Kurumu müdahalesinin özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini, yalnızca soyut olarak ileri sürmüştü; defterlerin içeriğinin hangi nedenle anılan hakkın kapsamında kaldığı, müdahalenin özel hayata saygı hakkının hangi güvencelerinin ne şekilde etkilendiğine dair açıklama yapma yoluna gitmemiştir. (...) Sonuç olarak başvuru, şikâyetlerine konu temel olay ve olgular ile bireysel başvuruya konu ettiği temel hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini açıklamak yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş; bu bağlamda ileri sürdüğü ihlal iddialarını temellendirememiştir.”⁵⁴

Cemal Günsel sonrası içtihadında Mahkemenin, bireysel başvurularda kanıtlanamamış şikâyet kriteri yönünden yaptığı incelemede, “hangi?” sorusunun yanıtlanabilmiş olmasını, başvuru formu ve eklerine referansla ve önemle talep ettiği görülmektedir. Bu evre kararlar içinde örnek olarak, *Emre Kaya* başvurusunda, emniyet teşkilatında görevli başvuru sahibinin, aile içi şiddet sebebiyle hakkında görevli mahkemece alınan tedbir kararı sonucunda silahına el konulmasının yaşam hakkını ihlal ettiği iddiasını içeren kısımla ilgili olarak Mahkeme, “başvuru sahibinin, silahına el konulmasına ilişkin tedbir kararının yaşam hakkına zarar verdiğini soyut olarak iddia etmiştir.” tespitinde bulunarak temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesi yapmıştır.⁵⁵ *Zeynep Yeter* başvurusunda, “5271 sayılı Kanun’un mülga 250. maddesi ile görevli mahkemelerin kapatılması sonrasında yargılamaya kaldığı yerden devam edildiği, kamuoyuna yansıyan davalarda ise yeniden yargılama yapıldığı, özel yetkili mahkemelerde yargılanan kişiler hakkında 6526 sayılı Kanun’da yapılan değişikliklerin yeni olay olarak değerlendirildiği,

53 *Murat Özbek* (2), B. No: 2017/15646, 21/4/2021.

54 *Murat Özbek* (2), B. No: 2017/15646, 21/4/2021, § 36, 37.

55 *Emre Kaya*, B. No: 2018/743, 10/2/2021, § 31, 37.

bu nedenle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği” iddiasına ilişkin olarak verilen kabul edilemezlik kararında Mahkeme, “başvurucu, ihlal iddialarını temellendirmemiş; anılan mahkemelerin hangi somut özelliğinin adil yargılanma hakkını ya da ayrımcılık yasağını ihlal ettiği konusunda bir açıklamada bulunmamıştır.” tespitinde bulunarak temellendirilmemiş şikayet değerlendirmesi yapmıştır: “ Bu nedenle ihlal iddiası ve bu iddianın temelindeki olguların ispatına ilişkin yeterli açıklamalarda bulunmayan başvurusunun iddialarını temellendiremediği sonucuna ulaşmıştır.”⁵⁶ Yine benzer şekilde, *Ahmet Teyit Keşli (4)*) başvurusunda, “yargılama sürecinde mahkeme tarafından alınan bilirkişi raporlarının lehine olmasına rağmen neden dikkate alınmadığının karar gerekçesinde belirtilmemesinin” gerekçeli karar hakkını ihlal ettiği iddiasını içeren kısmına ilişkin kabul edilemezlik kararında AYM, “başvurucu tarafından, raporlarda yer alan hangi tespitlerin lehine olduğu ve bu durumun davanın seyrini ne yönde etkileyeceği konusunda açıklamada bulunulmamış” olduğu tespitinden hareketle, temellendirilmemiş şikayet değerlendirmesinde bulunmuştur: “Sonuç olarak başvuru şikayetlerine konu temel olay ve olgular ile bireysel başvuruya konu gerekçeli karar hakkının hangi nedenle ihlal edildiğini açıklamak yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş; bu bağlamda ileri sürdüğü ihlal iddialarını temellendirememiştir.”⁵⁷

İhlal iddiasınının hukuki esasına ve olgusal gerçekliğine ilişkin yeterli açıklamalarda bulunma yükümlülüğü *Cemal Günsel* sonrası içtihatla öncesine kıyasla biraz daha öne çıkmaktadır. Örneğin, *Mustafa Atak* kararında⁵⁸ Mahkeme, “evine gelen tebligatlar nedeniyle aile huzurunun bozulduğunu, verilen tedbir kararı sebebiyle ailesi ve çevresinde başkalarını rahatsız etmeye meyilli bir kişi olarak algılandığını, aile bütünlüğünün sarsıldığını belirterek Anayasa’nın 17. ve 41. maddelerinin ihlal edildiğini” ileri sürmüş olan başvurusunun “ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma, temel hak ve özgürlüğünün ihlal edilmesine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş” olduğu tespitinden hareketle temellendirilmemiş şikayet değerlendirmesi yapmıştır.

Mutia Canan Karatay kararında⁵⁹ Mahkeme, “tıbbi bir konudaki görüşleri nedeniyle disiplin para cezası ile cezalandırılmasının başvurusunun ifade özgürlüğünü ihlal ettiği” iddiasını ileri sürmüş

56 *Zeynep Yeter*, B. No: 2018/20039, 27/1/2021, § 67.

57 *Ahmet Teyit Keşli (4)*, B. No: 2018/4502, 25/2/2021, § 47, 48.

58 *Mustafa Atak*, B. No: 2018/27304, 24/2/2021, § 31, 35. Aynı başvuruda yer verilen gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiası ise kabul edilerek ihlal kararı verilmiştir.

59 *Mutia Canan Karatay*, B. No: 2017/37469, 21/4/2021, § 1, 20.

olan başvuruçunun “incelemeye temel olan Onur Kurulu Kararlarını sunmadığı gibi Tabip Odasının ve Mahkemenin aksine bir televizyon kanalındaki tıbbi nitelikteki açıklamalarının bireyleri yanlış kanaatlere sürüklemeyeceği, bireylerin sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlara yol açmayacağı, halkın önünde onları bir yanlışlığa sürükleyecek cinsten açıklamalar olmadığı gibi ifade özgürlüğünün korumasından faydalanması gerektiğine ilişkin Anayasa Mahkemesince daha ileri bir inceleme yapılmasını sağlayacak herhangi bir argüman da ileri sürmemiş” olduğu tespitinden hareketle, temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesi yapmıştır.

Nahide Eren kararında⁶⁰ Mahkeme, “yargılama dosyasında bulunan görüntülerin tarafsız bir bilirkişi tarafından incelenmediğini, bilirkişi olarak atanan kişinin aynı zamanda bir polis olduğunu belirterek savunma hakkının kısıtlandığını” iddiasını havi başvuruya konu somut olayda “soruşturma ve kovuşturma evrelerinde iki ayrı bilirkişi raporu alındığı” hususuna dikkat çekmekle birlikte başvuruçunun “şikâyetine konu bilirkişi raporu veya raporlarını Anayasa Mahkemesine sunmadığı gibi ve bu raporlardan hangisine itiraz ettiğini de belirtmemiş; sadece soyut biçimde bilirkişinin tarafsız olmadığını belirtmekle yetinmiş” olduğu tespitinden hareketle, temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesi yapmıştır.

Selahattin Demirtaş (8) kararında⁶¹ Mahkeme, “olay tarihinde ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvuruçunun avukatına elden vermek istediği belgelere el konulması nedeniyle ifade özgürlüğü ile seçilme hakkının (...) ihlal edildiği” iddiasını ileri süren başvuruçunun “söz konusu belgeleri 14/11/2016 tarihinde avukatına elden teslim etmesine izin verilmemesi nedeniyle genel başkanı olduğu siyasi partinin TBMM grup toplantısında okunması amacıyla metin yollamak ve kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları röportaj olarak bir gazetede yayımlatmak imkânlarından *tamamen* mahrum bırakıldığını yeterli gerekçelerle ortaya koyamadığı ” tespitinde bulunarak, temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesi yapmıştır.⁶²

60 *Nahide Eren*, B. No: 2014/2134, 21/4/2021, § 10, 59, 63.

61 *Selahattin Demirtaş (8)*, B. No: 2016/48606, 11/3/2021, § 1, 39.

62 Başvurunun “kabul edilebilir bulunması ve başvuruçunun ortaya koyduğu çerçeve ile sınırlı bir esas incelemesi yapılarak ihlal sonucuna varılması gerektiği düşüncesiyle” karara karşı oy yazan Üye M.E. KUZ, başvuru formu ve eklerine ilişkin bütün eksikliklerin değil, iddianın “temel”ini ortaya koymak için gerekli açıklama ve delillerin eksikliğinin dikkate alınması gerektiği görüşündedir. AYM Üyesi M.E. KUZ’a göre, karara konu somut başvuru, esas incelemesine geçilmesine yeterli ölçüde temellendirilmiş sayılmalıdır.

C.Ö. kararında⁶³ Mahkeme, “Anayasa’da güvence altına alınan masumiyet karinesinin, özel hayata saygı, mülkiyet, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi haklarının hukuka aykırı ve haksız ithamlar sonucunda ihlal edildiği” iddiasını ileri süren başvuru formunda, “söz konusu iddiaları soyut bir şekilde ileri sürmüş; bireysel başvuru formunda anılan iddialarıyla ilgili başka hiçbir açıklamaya yer vermemiş” olduğu tespitinden hareketle, temellendirilmemiş şikayet değerlendirmesi yapmıştır.

İncelenen örnek kararlarda görüldüğü gibi, *Cemal Günsel* sonrası evrede Anayasa Mahkemesinin başvuru formunda yer almasını gerekli gördüğü açıklamalar konusunda daha sıkı bir test getirdiği gözlenmektedir. AYM Üyesi M. Emin KUZ’un *Selahattin Demirtaş* (8) başvurusunun bir kısmıyla ilgili kabul edilemezlik kararına yazdığı karşıoyda da tartışmış olduğu gibi, bu testin haddinden fazla sıkı uygulanması, başvurucuya iddianın “temel”inin ötesinde ayrıntılı kanıtlanma yükümlülüğü getirilmesi anlamına gelebilecektir.

SONUÇ

İlk olarak AYM Genel Kurulunun *Cemal Günsel* başvurusuna ilişkin kabul edilemezlik kararında içtihadı tanımlanan yeni ilke formülleri, temellendirilmemiş şikayet değerlendirmesine dayanılarak açıkça dayanaktan yoksunluk sebebiyle kabul edilemezlik kararı verilen sonraki tarihli kararlarda da istikrarlı bir şekilde atıf almakta ve esas alınmaktadır. Bu formüller, temellendirilmemiş şikayet testinde başvuru formunu öne çıkarmakta ve başvuru formu ve eklerini eksiksiz hazırlayıp Mahkemeye sunma yükümlülüğünü vurgulamaktadır. Bu şekilde formüle edilen ilkeler doğrultusunda, *Cemal Günsel* kararı başta olmak üzere Anayasa Mahkemesinin sonraki dönem içtihadında başvuru formunda daha doyurucu açıklamalar talep eden bir yaklaşım geliştirdiği gözlenmektedir: Mahkeme, örneğin, ceza infaz kurumu idaresince sakıncalı bulunarak el konulan mektubun içeriği konusunda yeterli açıklama yapılmamış olması;⁶⁴ keza ceza infaz kurumu idaresince el konulan defterin içeriği konusunda yeterli açıklama yapılmamış olması;⁶⁵ disiplin işleminin ve ona karşı açılan davada verilen yargı kararının dayandığı gerekçeleri karşılayacak hukuki argümantasyonda

63 C.Ö., B. No: 2018/21788, 11/3/2021, § 82, 88.

64 *Cemal Günsel* [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021.

65 *Murat Özbek* (2), B. No: 2017/15646, 21/4/2021.

bulunulmamış olması,⁶⁶ gibi tespitlerden hareketle temellendirilmemiş şikâyet değerlendirmesinde bulunmuştur. Bu gözlem çerçevesinde, kabul edilebilirlik testlerini geçerek ihlal iddialarını Anayasa Mahkemesine esastan inceletebilmek isteyen başvuruların başvuru formu ve eklerinin hazırlanmasında geçmişe kıyasla daha fazla özen ve doyurucu içerik sağlaması gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Eğer bu sonuç görüldüğü gibi doğruysa, bireysel başvuru yolunda kabul edilebilirlik incelemesindeki esasa ilişkin testlerden birinin artık daha sıkı uygulanmasını nasıl değerlendirmek gerekir?

Jenerik olarak, temel haklar yargılamasında kabul edilebilirlik incelemesinin ve bu kapsamda şikâyetin kanıtlanması testinin işlevi hatırlanacak olursa, bu, hem somut başvurucunun bireysel başvuru hakkını⁶⁷ esas incelemesi safhasına ulaşabilecek düzeyde kullanabilmesi bakımından sınırlayıcı bir testtir; hem de, kabul edilebilirliğe ilişkin diğer testlerde de olduğu gibi, esastan incelenmeye elverişli nitelikte bulunmayan başvuruları ayıklayarak Mahkemenin çalışabilmesini ve bu anlamda başkalarının bireysel başvuru hakkını kullanabilmelerini sağlayıcı bir işlev de görmektedir. Daha az ya da daha çok sıkı kabul edilebilirlik testlerinin benimsenmesinin sonucunda bu değerler arası dengede de yeni noktalara gelinmektedir. Daha spesifik olarak, temellendirilmemiş şikâyet kriteri, esasa ilişkin kriterlerden olup kabul edilemezlik sebepleri yönünden incelemede son aşamada yer bulmaktadır. Temellendirilmemiş şikâyet, bir ihlal iddiasının hukuki ve olgusal temelinin ve ispata elverişli delillerinin esas incelemesine geçilmesine yetecek düzeyde ortaya konulmadığı anlamına gelir. Yetersiz açıklamalar sebebiyle iddianın hukuki özünün anlaşılmadığı durumlarda yahut iddiaya konu olay ve işlemlere ilişkin delil ve belgelerin eksikliği sebebiyle, araştırılabilir bir ihlal iddiasının mevcudiyeti sonucuna varılamadığı durumlarda, şikâyetin kanıtlanmadığı sonucuna varılmaktadır. Bu bakımdan, temellendirilmemiş şikâyet testinin, esasın yüzeysel bir incelemesi olarak değil, ihlal iddiasının temellendirilmesinde, esas incelemesine geçmeye mani nitelikte bir eksiklik bulunup bulunmadığının araştırılması olarak anlaşılması kanaatimizce de daha isabetli olacaktır.

66 Mutia Canan Karatay, B. No: 2017/37469, 21/4/2021, § 20.

67 AYM'nin bireysel başvuru hakkı konusundaki içtihadı için örneğin bkz. *Ruhi Abat*, B. No: 2014/4724, 7/3/2019; ayrıca bkz. *Candaş Kat*, B. No: 2015/18467, 19/11/2019; ve ayrıca bkz. *Zeki Demir*, B. No: 2015/16719, 2/12/2020.

Örnek kararlarda görüldüğü gibi, temellendirilmemiş şikayet değerlendirmesine konu olmuş başvurular, kabul edilebilirlik kararına oldukça yakın bir aşamada elenmiş olan başvurulardır. Belirtilen türden eksikliklerin tamamlanmış olması durumunda testi geçebilecekleri düşünülebileceği gibi; tamamen aynı dosyayla Mahkemenin bu testi ne ölçüde sıkı tuttuğuna bağlı olarak farklı bir sonuç alma şansları bulunduğu da akla gelebilir. Fakat güncel olarak, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru iş yükü istatistikleri (hayret verici hacimdeki yıllık dosya performansına rağmen oldukça yüksek seyreden derdest başvuru sayısı) dikkate alındığında, kabul edilebilirlik testlerinin daha sıkı uygulanmasını talep eden bir koşulda⁶⁸ bulunduğumuz görülmektedir: 15 üye ve 100 civarında raportör ile bir o kadar idari personelden oluşan Anayasa Mahkemesi iş gücünün istikrarlı olarak yüksek tempoda çalışması demek olan bir ortalama yıllık performansa rağmen başvuruların birikebildiği de dikkate alınarak, testlerin daha az sıkı uygulanması düşüncesinin sonuçları bakımından savunulması güç görünmektedir. Yine de Mahkemenin etkili ve verimli çalışmasının bütün bireysel başvuru sahiplerinin hakları ve genel olarak tüm kamu için ifade edeceği değerle birlikte, her bir bireysel başvurucunun hakkını kullanabilmesinin kendisi ve tüm kamu açısından ifade edeceği değer de tartıya konulmalıdır. Sonuç olarak kanaatimizce, temellendirilmemiş şikayet yönünden kabul edilebilirlik incelemesinde adil dengeyi ararken, başvuruculara, iddialarının temelini ortaya koyabilmenin ötesinde ayrıntılı açıklamalar/kanıtlama sunma yükümlülüğü getirme noktasına kadar vardırılmaması gerekir.⁶⁹ Ayrıca tekraren belirtilmelidir ki, kabul

68 AYM Başkanı Zühtü ARSLAN, Mahkeme'nin dokuz yıllık tecrübesinin bireysel başvurunun işleyişine dair bazı yasal değişiklikleri zorunlu kıldığına işaret etmiştir. Bu kapsamda, "acil durumlarda Bölüm başkanlarının geçici tedbir kararı vermesinin sağlanması", "başvuru süresinin artırılması", çok fazla emek ve zaman kaybına yol açtığını belirttiği "eksiklik bildirimimin kaldırılması", anayasal bakımdan önemli başvurulara yoğunlaşmak için mevcut kriterdeki kişisel önem koşulunun kaldırılarak "anayasal önem kriterinin tek başına kabul edilebilirlik kriteri olarak benimsenmesi" ve "uzun yargılama şikâyetlerini inceleyecek bir organın oluşturulması", yapılması gereken reform unsurları arasında görülerek, bu yöndeki kanun değişikliğinin TBMM tarafından bir an önce gerçekleştirilmesinin bireysel başvurunun etkili bir yol olarak devamına önemli bir katkı yapacağı belirtilmiştir. Bkz. ARSLAN Zühtü, **Anayasa Mahkemesi Başkanı Zühtü Aslan'ın Anayasa Mahkemesi Üyesi Selahaddin Menteş'in Andicme Töreni Açılış Konuşması**, 25 Temmuz 2019, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/baskan/konusmalar/anayasa-mahkemesi-uyesi-selahaddin-mentesin-andicme-toreni-acis-konusmasi/#>. Erişim Tarihi: 16.11.2021.

69 Bu hususa, AYM Üyesi M.E. KUZ tarafından *Selahattin Demirtaş (8)* başvurusunun bir kısmına ilişkin kabul edilemezlik kararına yazılan karşıoyda şu şekilde dikkat çekilmiştir: "Bireysel başvurularda bazı başvuru formlarının yetersiz olduğu görülmekte birlikte çoğu kez bu yetersizlik başvurunun temellendirilemediği anlamına gelmemekte ve temellendirmeye ilişkin olarak Mahkememizce yapılan değerlendirmede, başvuru

edilebilirlik incelemesini geçerek ihlal iddialarını Anayasa Mahkemesine esastan inceletebilmek isteyen başvuru sahiplerinin, *Cemal Günsel* kararında ortaya konan asgari gereklilikleri karşılayacak ölçüde bir temellendirmeyi, başvuru formu ve eklerinde, ortaya koyabilmiş olmayı hedeflemeleri güncel içtihat ışığında büsbütün önem kazanmıştır.

konusu yapılan meselenin anayasal düzeyde bir şikâyet hâline getirilip getirilmediğine bakılmaktadır. Kuşkusuz bu kapsamda yapılan incelemede, şikâyeti maddî ve hukukî yönden temellendirme zorunluluğunun yerine getirilmiş sayılması için başvuru formunda meselenin tamamen aydınlatılmış olması gerekmemekte; Genel Kurulumuzun yukarıda sözü edilen ilke kararlarında belirtilen temel hususların açıklanmış olması yeterli görülmektedir. (...) Bireysel başvuruya konu iddiaların temellendirilmiş sayılması için başvurucudan bundan daha fazlasının beklenmesi, esasen yukarıda belirtilen kararlarımızda kabul edilen ilkelere belirlenenden daha ağır bir yükümlülük getirilmesi ve bireysel başvuruların önemli bir kısmının temellendirilemediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunması sonucunu doğurabilir.”

KAYNAKLAR

ALGAN Bülent, “Bireysel Başvurularda ‘Açıkça Dayanaktan Yoksunluk’ Kriterinin Anayasa Mahkemesi Tarafından Yorumu ve Uygulanması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 63/2, 2014, ss. 247-284.

ARSLAN Zühtü, **Anayasa Mahkemesi Başkanı Zühtü Aslan’ın Anayasa Mahkemesi Üyesi Selahaddin Menteş’in Andıçme Töreni Açılış Konuşması**, 25 Temmuz 2019, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/baskan/konusmalar/anayasa-mahkemesi-uyesi-selahaddin-mentesin-andicme-toreni-acis-konusmasi/#>. Erişim Tarihi: 16.11.2021.

AYBAY Rona, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Konusunda Bazı Genel Gözlemler ve 14. Protokol”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 88, 2010, ss. 225-260.

BARIN Taylan, “Kabul Edilebilirlik Kriterleri Tablosu”, **Twitter**, 2021, <https://twitter.com/taylanbarin/status/1400478021094629383?s=20>. Erişim Tarihi: 16.11.2021.

DURMAZ Cüneyt, “Esasa İlişkin Kabul Edilemezlik Kriterleri”, **Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi)**, (ed. Musa Sağlam), Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, İkinci Baskı, 2013, ss.225-246.

DURSUN Halil İbrahim, **Türk Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Esasa İlişkin Kabul Edilemezlik Sebepleri**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2018.

KOÇ Muharrem İlhan / KAPLAN Recep, **Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi**, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2017.

KÜÇÜK Salim, “Açıkça Dayanaktan Yoksunluk”, **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri**, (ed. Hüseyin Turan / Recep Kaplan), Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2015, ss. 187-208.

ÖNCÜ Mehmet, “Bireysel Başvuruların AİHM Tarafından Usulden İncelenmesi ve Dördüncü Dereceden Şikâyetler”, **Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 50. Yılına Armağan**, (ed. Engin Yıldırım vd.), Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2012, ss. 371-408.

YILMAZOĞLU Yunus Emre, “Bireysel Başvuruda Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Kriteri”, **Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi**, (ed. Muharrem İlhan Koç / Recep Kaplan), Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2017, s. 229-365.

YILMAZOĞLU Yunus Emre, **Bireysel Başvuru Rehberi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019.

Anayasa Mahkemesi Kararları

Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021.

Özlem Dalkıran [GK], B. No: 2017/35203, 21/1/2021.

Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017.

Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014.

Ünal Yiğit, B. No: 2013/1075, 30/6/2014.

Feyzullah Erarlan, B. No: 2014/7226, 4/11/2014.

Nezhat Albayrak ve diğerleri, B. No: 2013/9822, 22/6/2015.

Zeki Rüzgar, B. No: 2013/6084, 6/4/2016.

Hamdullah Demirtaş, B. No: 2013/3552, 15/12/2015.

Murat Karayel (2), B. No: 2013/2125, 16/9/2015.

Sadullah Remzi Karagöz, B. No: 2014/8870, 8/6/2016.

Teyfik Tunç, B. No: 2014/11204, 8/12/2016.

Hüseyin Çiftçi, B. No: 2014/3439, 28/9/2016.

N.A., B. No: 2013/5076, 6/4/2016.

Fatih Hilmioğlu, B. No: 2014/648, 18/9/2014.

Abdullah Doğtaş, B. No: 2012/1123, 26/6/2014.

G.G., B. No: 2014/10349, 9/11/2017.

Neslihan Albayrak, B. No: 2015/19611, 13/9/2018.

Abdulkadir Güneş, B. No: 2014/7489, 10/10/2019.

Vedat Bingöl, B. No: 2014/7817, 10/10/2019.

Şenol Eren, B. No: 2014/7693, 26/9/2019.

Caner Duygu, B. No: 2014/7490, 20/11/2019.

Diyadin Abak ve Mehmet Yiğit, B. No: 2015/2331, 20/11/2019.

Ali Soylu, B. No: 2014/10602, 19/11/2019.

Fatma Alan ve Talip Şeker, B. No: 2014/10801, 19/11/2019.

- Mehmet Sayat*, B. No: 2014/10819, 19/11/2019.
- Celal Mezarıcı ve diğerleri*, B. No: 2014/12781, 10/12/2019.
- Mahir Kan*, B. No: 2015/20001, 9/1/2020.
- Mehmet Sabri Gül*, B. No: 2015/4248, 16/1/2020.
- İlknur Üstün*, B. No: 2017/34570, 25/2/2021.
- Murat Özmek (2)*, B. No: 2017/15646, 21/4/2021.
- Emre Kaya*, B. No: 2018/743, 10/2/2021.
- Zeynep Yeter*, B. No: 2018/20039, 27/1/2021.
- Ahmet Teyit Keşli (4)*, B. No: 2018/4502, 25/2/2021.
- Mustafa Atak*, B. No: 2018/27304, 24/2/2021.
- Mutia Canan Karatay*, B. No: 2017/37469, 21/4/2021.
- Nahide Eren*, B. No: 2014/2134, 21/4/2021.
- Selahattin Demirtaş (8)*, B. No: 2016/48606, 11/3/2021.
- C.Ö.*, B. No: 2018/21788, 11/3/2021.
- Ruhi Abat*, B. No: 2014/4724, 7/3/2019.
- Candaş Kat*, B. No: 2015/18467, 19/11/2019.
- Zeki Demir*, B. No: 2015/16719, 2/12/2020.

